

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného

Rozvod manželství s mezinárodním prvkem často bývá právně složitým scénářem již od počátku. Zejména pokud je ve hře skutečnost, že některý z manželů žije v zahraničí, je nejprve potřeba vyřešit otázky mezinárodní soudní příslušnosti a rozhodného práva. A to nejen pro rozvod manželství, ale rovněž pro případnou otázku úpravy péče a výživného pro společné nezletilé dítě.

Právní úprava mezinárodního rodinného práva je přinejmenším komplexní. Skládá se z mnoha pramenů unijní, mezinárodní a národní úpravy a mnohdy může být obtížné se v ní orientovat. Je přitom zásadní, aby měl navrhovatel před zahájením řízení vyjasněnou otázku, zda je český soud vůbec mezinárodně příslušný věc projednat a podle jakého právního řádu jí bude posuzovat. Tento článek proto přináší základní přehled pravidel, podle kterých české soudy rozhodují o své mezinárodní (ne)příslušnosti a určují rozhodné právo ve věcech rozvodu, péče o nezletilé a výživného pro nezletilé děti.

Rozvod

Mezinárodní příslušnost

Český soud bude otázku své mezinárodní (ne)příslušnosti k projednání návrhu na rozvod posuzovat podle unijního **nařízení Brusel II ter**,^[1] konkrétně podle jeho čl. 3. Ten stanoví rovnou 7 kritérií, podle kterých může soud členského státu EU založit svou příslušnost (např. pokud mají manželé na území členského státu obvyklý pobyt, nebo pokud má na území členského státu obvyklý pobyt odpůrce).

Tato kritéria jsou alternativní,^[2] nikoliv hierarchická. Pokud tedy podle čl. 3 nařízení Brusel II ter připadá v úvahu příslušnost soudů více členských států, může si navrhovatel vybrat, kde návrh na rozvod podá. Místní příslušnost soudu se pak určuje podle vnitrostátních právních předpisů, v ČR tedy podle § 383 zákona č. [292/2013 Sb.](#), o zvláštních řízeních soudních („**z.ř.s.**“).^[3]

Je nutné dodat, že pojem „obvyklého pobytu“ nelze ztotožňovat s adresou, na které je daná osoba registrována (např. trvalý pobyt). Jedná se o autonomní pojem definovaný rozsáhlou rozhodovací praxí SDEU, pro který je rozhodný faktický stav v době zahájení řízení. Ve zkratce může mít osoba obvyklý pobyt v určitém členském státě, pokud (i) má vůli mít tam obvyklé centrum svých zájmů a (ii) zdržuje se na území tohoto členského státu způsobem, který vykazuje dostatečný stupeň stability.^[4]

V případě, že v řízení existuje mezinárodní prvek, který se vztahuje k nečlenskému státu EU (např. jeden z manželů je občanem takového státu), je nutné aplikovat příslušné **dvoustranné smlouvy o právní pomoci** (pokud je mezinárodní prvek dán ve vztahu k zemi, se kterou ČR takovou smlouvu uzavřela, a tato smlouva obsahuje pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rozvodu manželství). Příkladem může být dvoustranná smlouva s Ukrajinou, která pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti (a rozhodného práva) pro rozvod manželství obsahuje ve svém čl. 30.^[5] Přehled dvoustranných smluv o právní pomoci uzavřených ČR naleznete na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti.^[6]

Konečně nelze-li aplikací čl. 3 nařízení Brusel II ter založit mezinárodní příslušnost žádného členského státu EU (a není-li zde relevantní dvoustranná smlouva), lze uplatnit tzv. zbytkovou příslušnost podle čl. 6 nařízení Brusel II ter. V takovém případě se příslušnost určí v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu. V českých poměrech to znamená, že příslušnost českých soudů by bylo možné založit na základě § 47 zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**ZMPS**“). Podle daného ustanovení k založení příslušnosti českých soudů k řízení o rozvodu manželství postačí i jen pokud je jeden z manželů státním občanem ČR.

Rozhodné právo

Pokud český soud shledá, že je příslušný k projednání návrhu na rozvod manželství, bude otázku určení rozhodného práva posuzovat podle **ZMPS**,[\[7\]](#) případně podle příslušné **dvoustranné smlouvy o právní pomoci** (viz výše).

Pokud bude český soud postupovat podle ZMPS, pak § 50 odst. 1 stanoví, že se rozvod manželství řídí právním řádem státu, jímž se řídí osobní poměry manželů v době zahájení řízení. Podle § 49 odst. 1 ZMPS se osobní poměry manželů se řídí právním řádem státu, jehož jsou oba manželé občany. Jsou-li občany různých států, řídí se tyto poměry právním řádem státu, v němž mají oba manželé obvyklý pobyt; pokud ani takový stát není, bude se rozvod manželství řídit českým právním řádem.

Určení rozhodného práva pro rozvod je zásadní pro určení předpokladů rozvedení manželství. A to například pro otázku, zda lze rozvést manželství před vyřešením otázky péče o děti, případně vypořádání majetku. V případě, že se rozvod bude řídit českým právem a manželé mají nezletilé dítě (které není plně svéprávné), je nutné mít na paměti, že český soud v souladu s § 755 odst. 3 občanského zákoníku[\[8\]](#) nerozvede manželství, dokud nerozhodne o úpravě poměrů k dítěti na dobu po rozvodu.[\[9\]](#) Je potřeba podat společný návrh na rozvod manželství a úpravu poměrů k nezletilému dítěti; od 1. 1. 2026 jsou totiž tyto dvě řízení spojena (srov. § 398a z.ř.s.) a místně příslušný k řízení o péči i rozvodu bude obecný soud dítěte (srov. § 383 odst. 2 z.ř.s.). To platí samozřejmě za předpokladu, že český soud bude mezinárodně příslušný rovněž k řízení o úpravě poměrů (srov. níže). Naopak k vypořádání společného jmění manželů podle českého práva dochází až po rozvodu.[\[10\]](#)

Péče o nezletilé děti a výživné

Mezinárodní příslušnost

Péče

Podle čl. 7 Nařízení **Brusel II ter** bude k řízení o péči příslušný soud členského státu, na jehož území má nezletilé dítě v době zahájení řízení obvyklý pobyt. I zde je potřeba pojem obvyklého pobytu dítěte vykládat autonomně a ve světle všech skutkových okolností daného případu. Podle judikatury SDEU totiž obvyklý pobyt dítěte odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Přitom je potřeba přihlídnout zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě.[\[11\]](#)

Pokud by nezletilé dítě nemělo obvyklý pobyt na území žádného členského státu EU, připadá v úvahu aplikace **Haagské úmluvy o ochraně dětí**.[\[12\]](#) Podle jejího čl. 5 odst. 1 je opět rozhodné kritérium obvyklého pobytu (resp. bydliště) dítěte. Jejimi smluvními stranami jsou však i další státy, které nejsou členy EU (vč. například Velké Británie, Ukrajiny nebo USA).[\[13\]](#)

Z výše uvedeného vyplývá, že české soudy budou zpravidla příslušné k rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti tehdy, pokud má dítě obvyklý pobyt na území ČR. Místně příslušný pak bude podle § 467 odst. 2 z.ř.s. obecný soud dítěte. Zároveň ani zde, v případě existence mezinárodního prvku ve vztahu k nečlenským státům, nelze opomenout případné **dvoustranné smlouvy o právní pomoci**, které mohou obsahovat příslušná pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva ve věcech úpravy poměrů nezletilých dětí.[\[14\]](#)

Vhodné je upozornit i na čl. 10 Haagské úmluvy o ochraně dětí. Ten umožňuje, aby o záležitostech nezletilého dítěte[\[15\]](#) rozhodovaly soudy smluvního státu, které jsou příslušné k rozhodování i rozvodu rodičů i tehdy, pokud má nezletilé dítě obvyklé bydliště v jiném smluvním státě. Je však nutné splnit několik podmínek: (i) jeden z rodičů musí mít obvyklé bydliště v tomto státě a jeden z rodičů musí mít rodičovskou odpovědnost, (ii) pravomoc soudů daného státu uznají oba rodiče, a (iii) tato pravomoc odpovídá nejlepšímu zájmu dítěte.

Výživné

Otázky mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva ve věcech výživného na unijní úrovni upravuje **nařízení o výživném**.[\[16\]](#) Jeho čl. 3 písm. d) stanoví: „soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran.“. Jinými slovy, pokud bude český soud příslušný rozhodovat o péči o dítě, bude podle daného ustanovení příslušný rozhodovat i o výživném.[\[17\]](#) Pokud je mezinárodní prvek dán ve vztahu k nečlenskému státu, opět je potřeba se podívat na **dvoustranné smlouvy o právní pomoci**, případně do § 56 ZMPS.

Rozhodné právo

Péče

Příslušné pravidlo nalezneme v čl. 15 odst. 1 **Haagské úmluvy o ochraně dětí**, podle které orgány smluvních států použijí své vlastní právo. Bude-li tak založena pro řízení o péči příslušnost českých soudů, budou aplikovat české právo. Pokud dva dotyčné státy nejsou smluvními stranami úmluvy, pravidlo pro určení rozhodného práva může být obsaženo ve **dvoustranné smlouvě o právní pomoci**.[\[18\]](#)

Výživné

Rozhodné právo pro otázky výživného se podle čl. 15 **nařízení o výživném** určí podle **Haagského protokolu o výživném**.[\[19\]](#) Podle jeho čl. 3 odst. 1 se vyživovací povinnosti řídí právem státu, v němž má oprávněný (dítě) místo obvyklého pobytu. Zvláštní pravidla pro vyživovací povinnost rodičů k dětem jsou pak stanovena v čl. 4 protokolu. Ten upravuje např. situace, kdy oprávněný nemůže získat výživné od povinného podle práva určeného dle čl. 3; pak se může použít právo státu soudu. Ve vztahu k nesmluvním státům jsou opět relevantní již zmiňované **dvoustranné smlouvy o právní pomoci**, které mohou obsahovat pravidla určení rozhodného práva.

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že návrhovatel by se před podáním návrhu na rozvod manželství s mezinárodním prvkem v České republice za prvé měl ujistit, že české soudy skutečně jsou mezinárodně příslušné k rozhodnutí o rozvodu. Za druhé, jakým právem se rozvod manželství bude řídit, a tudíž jaké podmínky je nutné splnit, aby manželství mohlo být rozvedeno. Pokud to totiž bude české právo, je nutné nejprve vyřešit otázku péče o děti, která se řídí samostatnými pravidly pro

určení mezinárodní příslušnosti a rozhodného práva.

Mgr. Sára Tichá,
advokátní koncipient

BŘÍZA & TRUBAČ
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ — ATTORNEYS AT LAW

[Bříza & Trubač, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Palladium Praha
Na Poříčí 1079/3a
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777 601 114
e-mail: info@brizatrubac.cz

[1] Nařízení Rady (EU) 2019/1111 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepřacované znění).

[2] Srov. např. rozsudek SDEU ze dne 1. 8. 2022 ve věci C-501/20, MPA proti LCDNMT, EU:C:2022:619, odst. 41 a tam citovaná judikatura (ve vztahu k čl. 3 nařízení č. 2201/2003, předchůdci nařízení Brusel II ter, který však obsahoval stejně formulovanou úpravu – srov. odst. 13 citovaného rozsudku).

[3] Zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

[4] Srov. např. rozsudek SDEU ze dne 20. 3. 2025 ve věci C-61/24, Lindenbaumer, EU:C:2025:197, oddst. 42-47.

[5] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech.

[6] K dispozici >>> [zde](#).

[7] Česká republika se neúčastní posílené spolupráce, v rámci které bylo přijato nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného

práva ve věcech rozvodu a rozluky.

[8] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

[9] Resp. byly-li řízení rozděleny, rozsudek o rozvodu manželství nenabyde právní moci dříve, než s právní mocí rozsudku o úpravě poměrů nezletilého dítěte (srov. § 389a odst. 3 z.ř.s.).

[10] Pokud by podmínkou rozvodu bylo vypořádání majetkových poměrů manželů, zásadní pro určení příslušnosti a rozhodného práva bude nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství, případně dvoustranné smlouvy o právní pomoci nebo konečně ZMPS.

[11] Srov. rozsudek SDEU ze dne 2. 4. 2009 ve věci A, EU:C:2009:225, odst. 44.

[12] Sdělení č. [141/2001](#) Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

[13] Seznam smluvních stran úmluvy naleznete >>> [zde](#).

[14] Případně není-li ani té, pak úpravu pravomoci českých orgánů ve věcech výživy, výchovy a péče o nezletilé nalezneme v § 56 ZMPS.

[15] Tak, jak jsou vymezeny v čl. 3 a 4 Haagské úmluvy o ochraně dětí; podle čl. 4 písm. e) sem například nespadají otázky vyživovacích povinností.

[16] Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

[17] Alternativně čl. 3 Nařízení o výživném určuje, že příslušným je i soud místa, v němž má místo obvyklého pobytu odpůrce (druhý rodič) nebo oprávněný (dítě). Zde je nutné upozornit, že tato ustanovení čl. 3 Nařízení o výživném nestanoví pouze mezinárodní příslušnost, ale narozdíl od doposud citovaných instrumentů přímo i příslušnost místní (viz formulace „soud místa“, nikoliv „soudy členského státu“).

[18] Srov. také § 57 ZMPS.

[19] Rozhodnutí Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009 o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím.

Další články:

- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)